

Сви појмови који су у тексту употребљени у мушком граматичком роду обухватају мушки и женски род лица на која се односе

САЗНАЈ ШТА ЈЕ ДИСКРИМИНАЦИЈА
И КАКО СЕ МОЖЕШ ЗАШТИТИ
ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Немој да толеришеш дискриминацију! Тражи заштиту и реагуј!

Ако знаш шта је дискриминација, знаћеш и како да реагујеш на њу. Моћи ћеш да заштитиш себе и друге, али и да помогнеш да Србија буде земља без дискриминације.

независни државни орган
који је се бави сузбијањем
и заштитом од дискриминације

Издавач

Повереник за заштиту равноправности

За издавача

Проф. др Невена Петрушић

Штампа

Радунић

Тираж

500

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.231.14(497.11)(035)
343.85:342.72/.73(497.11)(035)

АКО желиш да знаш шта је дискриминација :
немој да толеришеш дискриминацију! : тражи
заштиту и реагуј! / [уредница Невена
Петрушић]. - Београд : Повереник за заштиту
равноправности, 2012 (Београд : Радунић). -
23 стр. : илустр. ; 21 cm

Тираж 500.

ISBN 978-86-88851-05-3

а) Права човека - Међународна заштита -
Србија - Приручници б) Дискриминација -
Спречавање - Србија - Приручници
COBISS.SR-ID 195788044

Напомена:

Публикација је настала у сарадњи са UNICEF-ом у Србији у оквиру споразума о дугорочној сарадњи на превенцији свих облика дискриминације над децом. Ставови и мишљења изнесени у публикацији су ставови аутора / ауторки и не одражавају нужно ставове UNICEF-а.

АКО
ЖЕЛИШ
ДА
ЗНАШ
ШТА
ЈЕ
ДИС
КРИ
МИ
НА
ЦИ
ЈА

Можеш да научиш **ЈЕДНОСТАВНО**

да је дискриминација када је једна особа стављена у лошији положај у односу на друге особе, а разлог те неједнакости је неко његово или њено лично својство.

Можеш да научиш и **МАЛО КОМПЛИКОВАНИЈЕ**

да је дискриминација када се према једнакима поступа неједнако али и када се једнако поступа према неједнакима.

До дискриминације долази када се према некој особи (или групи) **поступа лошије** него што се поступа према другој особи (или групи), са којом се налази у истој или сличној ситуацији, и то због њеног **личног својства**.

НА ПРИМЕР: у огласу за посао за професора математике, који може да ради свако ко је завршио Природно математички факултет, тражи се особа до 30 година старости, чиме су искључене све особе старије од 30 година - ово је случај **када се према једнакима поступа неједнако**.

До дискриминације може да дође и када се према особи (или групи) **поступа онако како се поступа и према другима**, иако се они, због неког њиховог **личног својства**, налазе у **различитој позицији** у односу на друге:

Када се деца уписују у школу, потребно је да родитељи донесу различита документа, а један од њих је и извод из матичне књиге рођених. Тај документ добије свако дете када се роди, односно, када родитељи пријаве рођење детета, а у њему се налазе подаци о детету, да ли је дечак или девојчица, како му се зову отац и мајка, где је рођено итд. За упис у школу је потребно донети овај документ и то правило важи за сву децу. Међутим, ово правило није повољно за ромску децу јер велики број ромске деце нема извод из матичне књиге рођених. То се дешава када се деца нпр. роде код куће, а родитељи нису пријавили да је дете рођено. Такође, то се дешава и када родитељи немају документа, па не могу да пријаве да се дете родило. Када би се ово правило једнако применило на сву децу, нека ромска деца не би могла да се упишу у школу – ово је случај **када се према неједнакима поступа једнако**.

А можда желиш да научиш **ВРЛО КОМПЛИКОВАНО**
ево шта пише у Закону о забрани дискриминације

„дискриминација“ и „дискриминаторско поступање“ означава свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима.

Дискриминација се може извршити тако што се некој особи због његовог/њеног личног својства ускрађује неко право које је другима доступно,

Дискриминација на основу инвалидитета

На улазу у зграду библиотеке налази се неколико степеника, а лифт и рампа за особе са инвалидитетом не постоје. Због тога особе које користе колица не могу да уђу у библиотеку, не могу да изнајме књиге и користе друге програме који се у библиотеци реализују.

или се неко право **ограничава**, а другима се признаје у пуном обиму,

Дискриминација на основу здравственог стања

У једну школу је уписано дете које је имало ХИВ вирус, а директор школе је одлучио да га одвоји у посебну учионицу, да не би долазило у контакт са другом децом.

или се ставља у гори положај тако што се другима **даје првенство**, тј. нека привилегија

Дискриминација на основу брачног и породичног статуса

Видео клуб у твојој улици нуди чланске карте по повлашћеној цени брачним паровима. Твоји мама и тата нису венчани и зато ваша породица нема право на попуст, па морате да плаћате изнајмљивање филмова скупље.

ИЛИ...

Власник фирме одбија да запосли удату жену на место секретарице, са образложењем да због честих путовања предност имају неударе жене, јер мисли да удате жене неће моћи да путују због обавеза које имају.

Шта
је
лично
својство

Да би неједнако поступање било дискриминација, потребно је да се оно заснива на неком личном својству, а то значи

да се према некоме неједнако поступа само зато што је одређене националности, вероисповести, пола, што има инвалидитет и сл.

То даље значи да ако према једној особи поступамо неједнако и правимо разлику између њега/ње и неког другог, а то поступање (прављење разлике) није засновано на личном својству, онда није у питању дискриминација. Најлакше је да запамтиш да кад НЕМА ЛИЧНОГ СВОЈСТВА онда НЕМА НИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ. Често такво понашање није прихватљиво, али за то није надлежан Повереник за заштиту равноправности јер то није дискриминација.

Сви ученици једног одељења нису урадили домаћи задатак али професор је дао јединицу само једном ученику, који му иначе није симпатичан зато што је стално немиран на часу, док је остале ученике само усмено опоменуо. Ученик који је добио јединицу нема ни једно лично својство због којег професору није симпатичан. Овде постоји прављење разлике између ученика једног одељења, али ученик који је добио јединицу није стављен у неједнак положај због неког свог личног својства и зато ово није дискриминација.

Значи, да би за неко понашање или неки поступак могли да кажемо да је дискриминација, мора да постоји и лично својство –разлог за такво понашање мора да буде лично својство.

То значи да је дискриминација када се према некоме понашамо различито само зашто што нема исто држављанство или зато што је неке друге националне припадности (а не оне којој припада већина), или зато што говори неки други језик или зато што има инвалидитет...

ОВО
СУ
НЕКА
ЛИЧНА
СВОЈСТВА:

РАСА

БОЈА
КОЖЕ

ДРЖАВЉАНСТВО

ЈЕЗИК

ВЕРСКА ИЛИ
ПОЛИТИЧКА
УБЕЂЕЊА

НАЦИОНАЛНА
ПРИПАДНОСТ
ИЛИ ЕТНИЧКО
ПОРЕКЛО

РОДНИ
ИДЕНТИТЕТ

СЕКСУАЛНА
ОРИЕНТАЦИЈА

ИМОВНО
СТАЊЕ

ОСУЂИВАНОСТ

ЧЛАНСТВО
У ПОЛИТИЧКИМ
СИНДИКАЛНИМ
И ДРУГИМ ОРГАНИ-
ЗАЦИЈАМА

ИНВАЛИДИТЕТ

БРАЧНИ
И ПОРОДИЧНИ
СТАТУС

ПРЕЦИ

СТАРОСНО
ДОБА

ИЗГЛЕД

РОЂЕЊЕ

ГЕНЕТСКЕ
ОСОБЕНОСТИ

ЗДРАВСТВЕНО
СТАЊЕ

Дискриминација на основу националне припадности и боје коже

Три младића кинеске националности покушала су да уђу у дискотеку али им обезбеђење то није дозволило, тврдећи да је неопходна резервација коју они нису имали. Међутим, они су приметили да обезбеђење пушта друге госте без резервације, а нису дозволили улазак још једној групи, која исто није имала резервацију и у којој је било неколико Кинеза.

Дискриминација на основу националне припадности

Две школске другарице од којих је једна Ромкиња, отишле су у фризерски салон да се пријаве за редовну праксу. Власница фризерског салона је одбила да прими Ромкињу и рекла да муштерије неће волети да им Ромкиња ради око косе.

Дискриминација на основу старосног доба

Послодавац каже запосленом да га неће послати на обуку за рад на новој машини јер је исувише стар да научи нове вештине.

Дискриминација на основу верског убеђења

Деца у школи су почела да искључују и исмевају дечака када су сазнали да је друге вере, јер су га видели када је са родитељима био на скупу подршке изградњи синагоге (јеврејске цркве) у свом насељу.

Да ли знаш која је разлика између рода и пола?

Људи често поистовећују род и пол, међутим постоји велика разлика између ова два појма. Када кажемо ПОЛ, мислимо на биолошке (анатомске и физиолошке) особине, односно, разлике жена и мушкараца, док израз РОД подразумева особине и улоге које се у друштву приписују женама и мушкарцима. Ове улоге су научене у току живота (нисмо са њима рођени), али се оне у друштву у којем живимо представљају као природне.

Разлика између пола и рода се добро види у примеру: рођење детета је женска биолошка улога (ПОЛ), јер само жена може да роди дете. Међутим, за разлику од рађања, бригу о детету може да води и мајка и отац, иако се у нашем друштву ова улога најчешће повезује са женом (РОД), од жена се очекује да се оне брину о деци, иако се о детету може старати и мушкарац.

Дискриминација на основу пола

У школи је расписан конкурс за професорку књижевности, директор жели да прими искључиво жену, иако тај посао могу подједнако добро да раде и мушкарци и жене.

Дискриминација на основу родног идентитета

Ученика четврте године средње школе, професор је одбио да прими на час јер је дошао нашминкан и са накитом, уз коментаре да је непристојно и неприкладно обучен и да може да дође у школу када дође „обучен као мушкарац, како му и доликује“.

Дискриминација на основу инвалидитета

Девојка која је слабовида не може да користи књиге из градске библиотеке јер у библиотеци не постоје књиге штампане на Брајевом писму – посебној азбуци намењеној особама са слабијим видом и особама које не виде.

Дискриминација на основу изгледа

Студент ветерине који има тетоваже на рукама и пирсинг у обрви желео је за време лета да обави праксу у једној ветеринарској амбуланти. Власник амбуланте је одбио да га прими због пирсинга на лицу и тетоважа, уз образложење да се то неће допасти клијентима са којима треба да долази у контакт.

САМО НЕОПРАВДАНО ПРАВЉЕЊЕ РАЗЛИКЕ ЗАСНОВАНО НА ЛИЧНОМ СВОЈСТВУ ЈЕ ДИСКРИМИНАЦИЈА

Дискриминаторно поступање је само оно где је прављење разлике, неједнако поступање или пропуштање (када неко није урадио нешто што је требало да уради) - **неоправдано**. То у ствари значи да постоје ситуације када је оправдано направити разлику.

Оправдано је да у школама постоје посебне свлачионице за физичко намењене девојцима и дечацима.

Паркинг места за особе са инвалидитетом су посебно означена и налазе се на местима која су најближа улазима у јавне објекте (нпр. болнице, поште, школе, тржни центри). Иако ово јесте прављене разлике, ово није дискриминација јер је сасвим оправдано да се особама које се из било ког разлога отежано крећу (користе инвалидска колица, немају једну или обе ноге па ходају помоћу штака), обезбеди лакши прилаз јавним објектима.

Афирмативне мере

Сви људи су једнаки и имају **иста права.**

Међутим, неки људи или групе људи, због различитих разлога који дуго постоје и трају, налазе се у неједнаком положају у односу на остале. Положај ових особа у друштву је лош и неравноправан у погледу могућности да се запосле, школују, напредују до утицајних положаја и др. Да би се та дугогодишња грешка исправила, потребно је предузети посебне мере којима се отклањају последице „раније дискриминације“. То значи да се путем посебних мера (афирмативних мера) тим људима и групама људи даје извесна предност како би дошли на исту „стартну позицију“ коју имају остали грађани.

Да би се обезбедило да особе или групе људи који су у лошијем положају буду потпуно равноправни, уводе се **посебне мере** које се још зову и **афирмативне мере**. Афирмативним мерама треба да се укину неједнакости (нпр. према женама, Ромима, особама са инвалидитетом) и да се постигне стварна равноправност међу људима.

У Србији Роми живе у врло сиромашним условима и дискриминисани су на свим местима у друштву, а то сиромаштво и дискриминација оставља различите последице на њих. Једна од тих последица је и да мали број Рома завршава средњу школу а да још мањи број њих завршава факултет. Да би се повећао број студената ромске националности уведене су и посебне олакшице за њих током студирања. Тако на пример, да би било који студент добио стипендију за време студирања мора да испуни одређене услове, а студенти који су ромске националности могу да добију стипендију иако не испуњавају баш све услове.

Положај жена у друштву је лошији у односу на мушкараце, а највећи број људи тога уопште није свестан. Томе доприносе многи разлози који трају дуго година и који доводе до различитих последица, на пример да данас нема довољно жена на важним местима у друштву. Било би сасвим логично да у друштву у коме има исти број (или скоро исти број) мушкараца и жена буде и исти број њих на водећим местима, што није случај. У Србији много већи број мушкараца има боље положаје и боље плаћене послове. Тако и у нашој Народној скупштини није било довољно жена, због чега је уведено правило да на изборним листама за Народну скупштину свако треће место мора бити резервисано за жене. Ова посебна мера доводи до тога да жене буду више присутне и боље заступљене и у Народној скупштини.

Важно је да знаш:

Ко може да буде дискриминатор?
Дискриминатор може да буде свако.

Дискриминатор може да буде **једна особа** (било која)
То може бити на пример продавац

Дискриминација на основу језика

Продавац у пекари прави се да не чује и не види човека који тражи да купи „крух“ и услужује друге муштерије.

или возач

Дискриминација на основу вероисповести

Возач аутобуса виче на жену за коју је закључио, на основу њеног одевања, да је муслиманске вероисповести. Она има купљену карту за прво седиште у аутобусу али је он тера да иде да седи у задњем делу аутобуса.

Може да буде и директор вртића

Дискриминација на основу родног идентитета

У вртићу је расписан конкурс за васпитачицу. На конкурс се јавио младић са завршеном школом за васпитача али директор вртића није желео да га прими да ради јер није уобичајено да се мушкарци баве тим послом.

Дискриминатор може да буде и **група људи** (било која)

То може бити било која група људи, као што су на пример станари једне зграде

Дискриминација на основу држављанства

Станари једне зграде окупили су се испред зграде и протестују тржећи да се из њихове зграде исели породица из Хрватске.

исто тако могу бити и ученици школе

Дискриминација на основу генетске особености

У школу је дошао нови ученик који има албинизам (недостатак пигментације) и сва кожа и коса су му потпуно бели. Деца не желе да се друже са њим, подсемавају му се и добацују увреде.

а могу бити и хулигани на улици

Дискриминација на основу националне припадности

Група хулигана малтретира уличног продавца зато што, због акцента и начина на који говори, мисле да је Албанац.

Дискриминатор може да буде и **правно лице** (било које)

Тако то може бити, на пример, нека банка

Дискриминација на основу старосног доба

Једној старијој госпођи истекао је дозвољени минус у банци и банка сада одбија да јој продужи дозвољени минус јер је старија од 67 година.

може бити и орган управе (било који)

Дискриминација на основу рођења

Општина је одлучила да право на новчану помоћ имају особе које су рођене на територији те општине, чиме је дискриминисала све становнике те општине који су рођени у неком другом месту а живе у општини која даје новчану помоћ.

може бити и нека фирма

Дискриминација на основу осуђиваности

Један бивши затвореник, који је био на издржавању казне због саобраћајне несреће, изашао је из затвора и конкурисао за посао у сервису за поправку аутомобила. Директор сервиса је одбио да га запосли када је сазнао да је био у затвору.

Ко може да буде дискриминисан?

Дискриминисан може да буде свако.

Дискриминисана може да буде **једна особа** (било која)

Дискриминација на основу сексуалне оријентације

У једне средње школи, ученици друге године су вређали, психички и физички злостављали једног ученика који је дошао да ванредно полаже испит у школи, јер је на јакни имао беџ дугиних боја са натписом „Права ЛГБТ“, због чега су они закључили да је геј.

Дискриминисана може да буде и **група људи** које повезује исто лично својство (било која)

Дискриминација на основу инвалидитета

Тоалети у једној основној школи нису прилагођени за особе са инвалидитетом, иако у школи има деце која користе инвалидских колица.

Дискриминисано може да буде и **правно лице** (нпр. школа, факултет, фирма и сл.) на основу неких својстава која се тичу правног лица (место регистровања, седиште фирме), личних својстава чланова правног лица (национална припадност, држављанство и др.), циљева које правно лице настоји да оствари (невладина организација која се бави промоцијом права ЛГБТ популације) и сл.

На конкурс за финансирање пројеката одбијен је пројекат невладине организације која се бави правима особа хомосексуалне оријентације, иако је најбоље оцењен.

A large, stylized white Cyrillic letter 'Д' (D) is centered on a blue background. The letter has a thick, rounded stroke and a slight shadow effect, giving it a three-dimensional appearance. The background is a gradient of blue, with darker shades in the corners and lighter shades in the center.

ДИСКРИМИНАЦИЈА ЈЕ ЗАБРАЊЕНА
И НИКО НЕ СМЕ ДА ТЕ ДИСКРИМИНИШЕ!

ДИСКРИМИНАЦИЈА ЈЕ ЗАБРАЊЕНА
И НИКОГА НЕ СМЕШ ДА ДИСКРИМИНИШЕШ!

Када кажемо да је дискриминацији изложена група лица то значи да њих повезује исто лично својство.

Када неко јавно каже да је женама место у кући, он тиме дискриминише све жене. На овај начин се подстичу предрасуде да су жене мање способне и мање вредне од мушкараца и да немају довољно знања и способности да се баве неким другим послом изузев кућним пословима (нпр, да се баве политиком, да пилотирају авионима...)... Положај жена у друштву показује велики број стереотипа и предрасуде које постоје када су у питању жене. Када дом здравља не обезбеди приступ особама које користе инвалидска колица, он тиме дискриминише све особе које користе колица, а којима су потребне услуге тог дома здравља.

ДИСКРИМИНАЦИЈА МОЖЕ ДА СЕ ДЕСИ СВДУДА

у свим областима друштвеног живота нпр. у школи, на неком шалтеру док плаћаш рачуне или шаљеш пошту, док купујеш аутобуску карту, код лекара, на улици – свуда се може догодити.

ОНАЈ КО ТРАЖИ ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ НЕ МОЖЕ БИТИ СТАВЉЕН У ЛОШИЈИ ПОЛОЖАЈ ЈЕР ТО ЈЕ ЗАКОНОМ ЗАБРАЊЕНО

ВАЖНО ЈЕ ДА ЗНАШ ДА ЈЕ ЗАБРАЊЕНО

и исписивање графита и порука на фасадама зграда,

И то поруке као што су «Цигани, марш из Србије», «Убиј Шиптара», «Убиј педера», «Чекамо вас педери после параде» и сличне поруке.

и да се према некоме или некој групи, због неког њиховог личног својства, поступа на увредљив и понижавајући начин који вређа њихово достојанство.

У току фудбалске утакмице судија је досудио пенал за један тим, а пенал изводи играч који је дошао из Африке. Навијачи противничког тима узвикују: „Уа, мајмуне!“, „Уа црнац!“, и имитирају звуке које праве мајмуни.

ПОДНОШЕЊЕ ПРИТУЖБЕ

Ако сматраш да си дискриминисан можеш да поднесеш притужбу Поверенику за заштиту равноправности, и то треба да урадиш у писаној форми.

Образац можеш да преузмеш са нашег сајта www.ravnopravnost.gov.rs Није обавезно да попуниш образац, али ће ти бити лакше јер ћеш знати шта све треба да напишеш.

У притужби треба да напишеш:

- 1) ко је жртва дискриминације, тј. ко је дискриминисан - ту нам напиши своје податке, адресу, телефон/мејл...
- 2) ко је извршио дискриминацију - напиши ко те је дискриминисао, како се зове та особа, где ради или где живи, као и остале информације које знаш
- 3) доказ о претрпљеној дискриминацији, ако имаш доказ - то може да буде неки сведок, нека одлука и слично

ЈАКО ЈЕ ВАЖНО ДА ПРИТУЖБУ ПОТПИШЕШ.

Немој да бринеш о томе да ли си све добро попунио у притужби јер у случају да ниси, запослени у стручној служби Повереника за заштиту равноправности ће ти писати или ће те назвати и тражиће од тебе да исправиш или допуниш притужбу. Притужбу можеш поднети: поштом, телефаксом, електронском поштом али у том случају мораш да је пре тога скенираш због потписа (мора да буде потписана), као и усмено, у пријемној канцеларији Повереника за заштиту равноправности.

НЕМОЈ ДА ТОЛЕРИШЕШ ДИСКРИМИНАЦИЈУ
ДИСКРИМИНАЦИЈА ЈЕ ЗАБРАЊЕНА
ТРАЖИ ЗАШТИТУ И РЕАГУЈ

Наши контакти

Адреса: Београдска бр. 70, 11000 Београд

Телефон и факс:

+381 11 243 80 20

+381 11 243 64 64

+381 11 243 81 84

www.ravnopravnost.gov.rs

poverenik@ravnopravnost.gov.rs

ПОВЕРЕНИК ЗА
ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ